

GAZETA TRANSILVANEI.

Gazeta' este de 2 ori: Mercurul si Dimineața, Pozi, candu conoedu ajutările. — Pretului: pe 1 anu 10 fl., pe 1/2 3 fl., v. s. Teri' externe 12 fl. v. s. pe unu ano seu 2 1/2 galbini nou, sunători.

Anulu XXXIII.

Se presuma la poste, c. r., si pe la distans DD. correspondenti. — Pentru serie 6 cr. Taca' timbrala a 30 cr. de facare publice.

Nr. 29.

Brasovu 2715 Aprile

1870.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Nr. 780. 1870.

Esclerle de concursu.

Pre scria scoloru' noastre romane, in cari limba' inventivitatulu' de comunu e cea romana, avendu netrecuta lipsa de map'a imperiulu' austriacu, si de globulu' pamentalulu' cu unmirile indatinute, in limba' romana corecta compusu: — acestu constitoriu metropolitau pentru facera atare mape si globu alu pamentalu in limba' romana prin acestu publica concursu pana in 15 lunii a. n. c., provocandu pre cel, cari se voru determina a face recetelu mape si globore a-si tramite ofertele pana la terminulu suntu preputu alu alu ordinariulu metropolitau, insemnandu pretulu, pentru catu va face esemplariulu si din un'a si din alta, — era acestu constitoriu metropolitau i asocieru' acuma odata la facera acestora mape si globori despre cumperea a 1000 esemplaria si din un'a si din alta, si de odata speranta, ca potu se treca mai multe esemplaria preste numerulu suntu asiguratulu.

Blasini din sediinta' consistoriale, tinuta in 13 Aprile 1870.

Program' a romanilor dela Turda si anarchi' privilegiata.

Se incepemu cu continuarea celor din Nr. tr. „Kol. Kozl.“ despre sediinta' comitetulu' permanentu alu comit. Albei inferioare, disse in corp. din Nr. 45, ca romanii s'au infaciosiatu in numero considerabila la acestu sediinta; au luat si Blasiani parte intr'unu numeru, in care de quita nu s'au aratata; vedi bine diurnalul mentionat indata este pregitatu de a trani cate o ironia la midu-locu, unde vede, ca romanii se impulpa ca se-si a pere se'u elapto ore care dreptu constitionale. Astfelu si despre infaciosiarea romanu la sediinta' comitetulu' in numero marisoru indata arunca, ca acea s'a intemplatu numai ca urmaro a programulu' din Turda', pre carele cu alta ocaziune „K. K.“ destulu' a' fostu batjocritu. Ei, si dara, cum se vede printre fire, pre correspondentelelu' „K. K.“ astadata nu lu' supera atata programulu' din Turda', decatu altu faptu. Acuma ne spune numitulu „K. K.“, ca devenindu postulu de presiedinte la tribunalulu comitetulu' din Abrudu in vacantiu, membrii maghiari ai comitetulu', indata strigaru prin acalmatiu de presiedinte la acelu tribunalulu pre maghiarulu Lajczel, era cerendu unu protopopu romanu votisare, esu cu maiortate de votari de presiedinte Dionisiu Tobiasiu, romanu. Vedi, in multe locuri o facu astelulu frati maghiari, ca eschiamatiunelu' si, era in multe locuri ar' eschiamane densii rusinati, deca membrii romanu ai comitetulu' s'au infaciosiat, multi pucini cari suntu, totdeund'a in numero intregu si ar' puse uneru la uneru, ca se fia acolo unde trobitu, alesu in cutare postu romanu, ca-ci dela unguru nu au de a astepta nici, nici o ceuitate si similitu lu de omenia nici decatu nu aducea cu sine in Alb'a de diosu, ca intre 3 judi primari se aloga si unu roman, bataru ca presiedinte la tribunalulu din Abrudu, carele aro unu cercu curata romanescu.

De vorbulu noi de ceuitate, densii nici aceea

nu-ti dau, cu' conoedu legile' loru constitionale, atatu de landate. Exemplulu lu' aflamu totu in mentionata sediinta a comitetulu' comit. Albei inferioare. „K. K.“ ne spune, ca unu profesoru din Blasiu, a facutu propunere, ca protocolulu' sediintelu' comitetulu' se se conduca si in limba' romana, care propunere inse comitetulu', se'u cu alte votu maiortitate maghiara a respinsu'. Acesta propunere inse era nu numai drepta, considerandu, ca maiortitate absoluta a locuitorilor comitetulu' este romana, — dara era si legale, din punctu de vedere chiaru si alu legiloru' unguresci; ca-oe cea ce dice art. de lege XLIV din anulu 1868 intitalatu: „Despre egalita' indreptatire a nationalitatiloru“: §-lulu 2 „Protocoloale jurisdiccionioru se pota in limba' oficiala a statulu, se potu inse porta si in tote acole limbe, pe care macaru a cinque parte din copulu' reprezentativu alu jurisdiccionu' se'u din membrii comitetulu' la dorosu de limba de membru.“

Dece „K. K.“ insusi dice, ca romanii au fostu facia in numero marisoru, ca urmaro a programulu' dela Turda', nu ne remane nici o indoielia, ca n'au facutu macaru a cinque parte din reprezentanti comitetulu' fosti de facia; prin urmaro pretensiunelu' lora a fostu si drepta si legale, dupa cutare lege; si deca maiortitate totusi i a denegatu ceea ce conoede, ar' nu demanda, legea, atunci or a domnesce anarchia, or ca anarchia e privilegiata prin acestu lege. —

La acesta lege nu se provocoanu, ca candu o amu recunoese de drepta si multiamortia, nu domne feresce, ci ca la una facuta de noi fara noi in contra nostra, tocma pentru ca ne multiamose, si pentru ca locma ei dorimu si i cautamu feresire in metamorfose si stralungarou, ba, ce dica, locma pentru a leita sleita facuta dupa bun'a placere numai a ungurilor, nu provocoanu la ea; si nu ne nici precu miramu, ca in contra ei ca lege maghiara s'a respinsu drepta' pretensiune a minoritati' romane, care reprezenta maiortitate comitetulu', pentru ca or unde cuprinde vreo lege maghiara cetera umbra de dreptu nationale, acela se restalamoese de ma-lestritele maiortitati maghiari, cari abia reprezenta o minoritate neismnata a poporulu', totu dupa bunulu' placu maghiari si dupa elasticitate legiloru', cari se distingu in tota legislatiunea Europei cu particulele conditionale, cu sioretulatu: „deca“, si „pe catu se pote“, pentruca maiortitate maghiarolostre inca se abia mana libera ca si regimulu' facia cu romanii, de a le conoede numai ca in gratia si ce le da cum da legea. Ma natura' legoi acostia e tocma atatu de negatoriu, incatu, dupa § 6 nici comuone, nici privati romanu n'au dreptu de a pretende, ca oficialii maghiari se ne scrie si vorbesca in limba' romana-intielesu, ci „numai pe catu le e cu putentia“, apoi la maghiari, vedemu, ca nomica nu e cu putintia, candu e vorba de romanu.

Eca dara, ca ceea ce da d. e. § 2 cu „pote“ denuga § 6 cu „deca“; si ceea, la ce indreptatitescu § 7, se incarca cu „deca si pote“ in § 8 alia, incatu, deca va vro maghiarulu, nu vomu mai ausi nici dela oficialii jurisdiccionali alta vorba decatu maghiaroesca. Asia e DDloru' luptatori in dieta? —

Cum se numira dara respingera pretensiunelu' romanilor: pentru a se lasa protocoale si in limba' romana, decatu o anarchia privilegiata prin lege cu „deca“ si cu „pote“ le eif Anarchia si erasi anarchia privilegiata si cu mana libera! Deci, deca nu se va restiara acestu lege inlocuinduse cu una fipsata in termini categorici, cum se facu legile' europene, si nemalestritu, sub intregu orizontele Ungariei nu vomu mai pote' resuda nici aeru curatu, decatu infectatu totu de gratia, de „deca“ si „pote“ maghiari!!! Valeriu!!!

Academi'a romana.

Neciteste academiile a romanu de Simcone Barnutu.

(Urmare.)

Onorati Ascultatori!

Acum fiinduca acestu adaveru nu se pote nega — ci cantu se lu' recunoese totu omulu, pentruca altmintre va fi detorin se arate, ca in lumea asta domnesce protodine simplicitate preste prudentia, supeditata preste capetole intriganti, si: cei meinteveiati asupra invetiabiloru, ce inse nu sta — Asia dara intreb: ce diferintia este intre natuinea cea ce are universitate, si intre ceea ce n'are si academi'a?

Diferintia 1) este, ca natuinea cea ce are universitate e natuinea luminata: cunoese midu-locu, care i suntu de lipsa ca se-si pote tiend ved'i inainta atoru' natuini, si mergo inainte dimpreu cu timpul pe cala feresici; din contra natuinea cea ce n'are atari institute, este inteneata, pentruca soarele, carele aduce din'a alba preste natuinea, este universitate, si la universitate straine numai genii natuioniloru' fara de universitate se pote tiend, fiinduca pentru aceste raritati nu este nici o greutate in lumu; era medicocritate, cari facu cea mai mare parte a natuioniloru, nu se potu tiend ei mergu scopotandu, pana ce se alia la urma in loca de folos cu timpulu perdutu. Si cum se nu fia inteneata natuinea cea OO. AA.!, cari — indoleptia fici ca se invetie in scolele elementari si gimnasiali intr'o limba, care la universitate ne ambla, si asiv nu i prepara ca se se pote tiend la universitate, ba tocma ca se nu se pote tiend; sau o natuinea care — si desuatiu fici dinu copiharia numai pentruca se pote inveti ore candu la universitate straina lucrurile acole, care la universitate acost'a feresce, ca nu le pote inveti altmintre: o natuinea care se baga la o strimtoria dilematica ca acost'a, si in locu se merga pana in capetu pe calea cea drepta a limbei sale, se eschide pe sine insasi dela plinituinea culturi, pentruca voindu asu' cultivati fici dupinu, nu la face socele decatu pana la academi'a, si trendu a i troce preste una riu mare, le face punctu numai panu la midu-loculu' riuulu, si cantu ajungu la capetulu' pantei, i arunca in apa ce se invetie de odata si notulu, si se esa la tiermure, fara se fia invetiatu a notu mai inainte sesu' numai prin balti! Credemu OO. AA.!, ca o natuinea ca acost'a nu — si cunoese chiamarea sa com si o enoese natuinea luminata, ni se vede calea, pentruca ea n'are avutu pe nimone nici odata ca se i arato: asmesnase orbulu' dinu nascere, a carui stare nu e mai pucinu durerosa pentru aceea, ca elu n'are nici idea despre lumina, ca de si, nu sel ce este lumina, are sentimentu de adoveru, si crede atoru' omeni care li spunu, catu este de o milie de ori mai frumoasa din'a decatu noptea; o! si care orbu nu si-ar' dobandi lumina' ochiloru candu ar' potu! O natuinea, putendu-si o dobandi, de ce nu volesce?

Diferintia 2) este, ca natuinea cea ce are universitate, e natuinea tare, era ceea ce n'are, e slaba; si acest'a vine de acolo de cantu se fia

rie' a medinale Paraguaya, dupa un' rebela indelungatu fi surprins de gen. de cavaleria brasiliuan Camara, si nevredu a se protu fi si omorit. Ceilalti generali si ofetari ai lui, consanganji si famili'a lui sunt prinsi. Camara e numitu viconte de Pelotas. — **Mal nou.** Tel. Wien a 25 Apr. „Wiener Zig.“ publica amnestia de presa pentru Cislantia. — Napoleon amisa una proclamatiune catre franci, prorocandu, ca la plebisitu ce se vota afirmativ, pentru succesiunea pe tron a fiului sau se se usureze si una noua ordine se se consolideze. — Democratii publica arta manif. ca se voteze cu ha, ori nici decutu. — **H. Z.** din Pest a 22 Aprile. Provincializarea comunitati militariai sa sistata, pana candu se va primi de cata ambele diete.

— Proiectu de lege pentru nationalitati ale fractiunii romane din dieta stipuleza egalea indreptare a celoru siese nationalitati istorice in legislatiune, universitate, precum si domnia limbii majoritatii in comitate. — Credentii politici ale clubului nationale din Pest, onore lui e solidaricu cu alti inteligenti romane din Transilvania si Ungaria. Clubulu romanilor teneri din Aradu — si exprimara boceari prin telegramu pentru absolvarea D. Poratinu de procesu de presa in Tarnava.

— Tota inteligentia romana din com. Aradului e conchiamata la una conferinti pe 27 Aprile la Aradu 4 ore in causa' momentosa nationala de catre fruntasii inteligenti. — Intra o conferinti tinuta in Temisiora in causa' atacului intemplatu intru „Fedei.“ si d. Babesiu, pentru propunerea facuta in clubulu dep. nationali in Pest a in prima principiu boventioidi, inteligenti a si formula opininea sa despre incidentu acestu neplacutu, dechiarandu-si in „Fedei.“ increderea in respectivi barbati Babesiu-Mocionesi si clubulu dep. nationali, punendu redactorului „Fed.“ unele intrebari de calibru greu, cu devaltmantu catra clubulu dep. nationali. D. R. Poratin distinge intru fapte si persone, er' in causa' clubului, fiindu cea scrisa n'au fostu combutate de nimeni, er' clubulu decisese sa nu raspunda, dice, ca acesta e eventualu ultimulu in acestu afacer. Nu bucuramu, vedendu, ca inclina catra disparere acestu diferentiu, ce se manehne pe multa. — In 23 ardiendu fabrica de spiritu' in Bud' a si perdura vietia 15 insi.

— **Varietati.** — **Alexandru Dobre,** episcopu gr. cal. din Lugosiu, se fi repansatu!

— **Maria Aldea** nasc. Manu e ca sociu in numele sau si ale copiliu sei: Danielo Aldea in causa' Laur'a Jakab, cu copii: Laur'a, Ioane si Danciele; Maria Aldea marit. Demianu, cu copii: Iren'a, Aureliu si Otto; An'a Aldea veduva remasa de Dimitriu Szabo, cu copii: Ioane, Dimitriu, Iren'a si An'a; Susan'a Aldea marit. Csatt, cu copii: Corneli'a, Aureli'a si Georgiu; Mihale Aldea si soci'a Carolini Gargoly, cu copii: Aureliu si Ioane; si Dionisiu Aldea, inca minoru, — precum si in numele mai multoru rudenii si amici cu anim'a plina de intristare si durere face cunoscutu, ca banulu, diligentiu neobositu si de tot stimulatulu cive, adeveratulu taia, scoru si mosiu amos se ed.

— **Ioane Aldea,** maestrul de templaria, dupa mozu morbu scutu, si fiindu impartasitu cu sanete taine, in ecate de 66 ani si ala 39-lesu annu a unei casatorii ferice, a repusnatu in Dumplu in 13 Aprile st. la 2 ore deman'ta.

— **Osamentele lui** se voru binecovanta si asedia in 15 a l. c. la 2 ore d. m. dela casa' sa Nr. 1095 din strata' St. Georgiului in cemeteriulu gr. cat. Fia' tierin'a usoria! — Tergulu Muresiului in 13 Aprile 1870.

— **Redactoru** raspundetulu
IACOBU MURESANU.

Multiminta publica!

Subscrisu prin acest'a vinu a si aduce adunca multimintu dieli confrate si cologa A. M. . . . care cunoscedundu starea, lipsele si necesariu, cu carei avemu de a ne lupita, ca si ne polemu sustine pe parcatu inceputa, cu ocaziuna conveinerei O. D. D. preati la sinodu in Turda, pentru alegerea de deputatu oparhialu, la carele luu din intempleru si domnia sa parte, — si convinsu despre marandimitatea O. D. D. parenti, nici nu se au inseliatu in propusulu si asteptarea sa, ca ce o etal ne surprine ca una subventiunu din partea armatoriului O. D. D. „preuti romani“:

S. P. Moldovanu 2 fl., Nicolau Fodoranu 2 fl., Basiliu Moldovanu 2 fl., Lazaru Masiniu 1 fl., Ioane Morcanu 50 cr., Nicolau Piticu 50 cr., Teodor Plesiu 20 cr., Gregoriu Papu 30 cr., Mihailu Giora 30 cr., Iacobu Germanu 50 cr., Stefanu Dembianu 50 cr., Ioane Russea 20 cr., Sofroniu Munteanu 20 cr., Simeonu Teglarin 30 cr., Georgiu Teutianu 50 cr., Ioane Tarca 40 cr., Nicolau Chisnu 1 fl., Gregoriu Tarea 1 fl., Ioane Fodoranu 1 fl., Ioane Danciu 1 fl., Basiliu Paulu 1 fl., Vasiliu Sabau 1 fl., Ioane Balogu 1 fl. Suma' totala 1 fl. 40 cr.

Pentru care sacrificiu marimosu, aducendu prin acest'a prea opor. donni colectanti cea mai adunca a nostra multiminta, suntemu ala onoratu domnoloru sale totudeanu reconocetori.

Clusiu 8 Aprile 1870.
Ialin C. Vladatin Valido, juristu in an. III si Vasiliu siliu Grozavau, juristu in an. I.

— **(Contra procesu.)** Publiculu romanu se va aduce aminte, cumca mai annu la alegerea de deputati dietali in comitatulu Clusiniu, proitii romani din Jucuri, Vasiliu Popescu si Nicolau Cosma an fostu arestatu prin unu jude procesuale, din cauza, ca informara poporulu despre conchelus inteligentiile romane adunate la Mercuru, de unde apoi respectuului jude proc. nu succese a duce pe romani nici legati la alegere. Dupa cum suntemu incunoscutiati tribunaltulu comitatulu din Clusiu in urma' arestare, ba chiar la cererea protituru maltraiatu, a facutu investigatiune penale, — era amisa adusa asupra protitulu Vasiliu Popescu si decrera de acusa pentru delictulu de agitatiune (bujtagari). Suntemu curiosi a se ce finitu va se aiba si acestu procesu national.

— **Statistice.** Rosnaltulu conscripctiuni din an. 1869 a poporulu, vedomu, ca in provincie cislantia incea incepe a esti oficialu lumina. Asa Wien'a numera: 622.000 locuitori; a crescutu dar' dela conscripctiune din 1857 cu 145.865. — Numerulu suflatoru in celelalte capitali din provincie:

Clusiu	1857	1869	crecutu cu
Lintiu	27.628	30.519	2.891
Salzburguru	17.253	19.325	2.072
Graguru	63.176	80.732	17.556
Klagenfurtu	13.479	15.200	1.721
Laibachu	20.747	23.032	2.285
Triestu	104.707	120.050	15.443
Innsbrucku	14.224	16.810	2.586
Prag'a	142.588	157.275	14.687
Brunnu	58.809	73.464	14.655
Tropravia'	13.361	17.134	3.273
Lomborgu	70.384	87.105	16.721
Cernauiu	26.345	34.000	7.655

Dintre toate capitalele provincioloru cislantice cifra crescutentulu relativu e mai mare in Cernauiu; semna, ca jidani se simtuescu mai infriocisatu. In Wien'a crescutu popolatiunea cu 80.893 proc. in Cernauiu cu 29.059/o.

— **Seycek,** profetu de timpu scrica, ca primavaru anulii acestuia va avu multe diio si nopti gerose cu viscolu si ninsoare. In 11 si 15 Aprile va fi ninsoare apasata. Cea 5 diile din finea lui Aprile voru in se serone, inse cu ventu ghiatosu. Noptile senone inse forte frigurose. Mautu va fi plinu de plozi roci, cu puetu tonetu. Iunie, versari de ploia cu tempestati, tunetu, fulgere si arsitu de soze, grandina mica, inse nestrietioasa inca va cade, serorisu manosu, pometu multu, erba imbulbata. Pana acum i se adeveri predicera, ca ce in Brasioru ninga si acum, ca asta eras, si nici senno de primavara in 22 Aprile.

— **Semenati** grau de Australii! pentruca, aduce de dose ori mai multu gramant, decutu grauul nostru si gretosatu lui e inca cu multu mai mare. — Cu calitate a si cantitatia fainei nu s'au indreptatlu grauul nostru. Unu economu din Iaizu

(Raab in Ungaria), cu numele Alesandru de N. deeki produce astelu de grau cu colu mai mare profitu. Elu primiso dela un amiculu in 1862 peose grantiie de grau din Australi'a, care in expectatiuna din Londonu 1862 captaseu primulu premiu, moduliu de arzu, si semenandulu mercur totu in toti anni, de atunci incece, acum are cantiatia destula de a si vindu si se bucura de prob'a, ce o face cu avatu sucescu.

— **Avisu.** Subscrisulu avendu a si rafosute cotolele cu tipografuru, roga pe toti acel dieli presuneranti, cari au primitu opusulutu: „Amura si Patria“ si n'au solitu inca, se binevoiesca a grabi cu tramitera banoloru. Scrisorilu se voru adresa subscrisulu in Turinu poste restantu. I. C. Dragescu.

Reunited romanescu gimnastica, la comuna dorintia, dia in Dumitrea Tomel in sala gimnastiulu romanu annu

Representatiune teatrale cu pieselu „Creditorii“ de V. Alessandri si opereta „Fermeculu amonului“ de A. Muller, tradusa de R. Popu.

Bilete de intrare se afla la D. Demeter zaru, d. M. & L. Lasslo, si in libraria d. H. Zeidner, Comitetulu Reun. gimn.

Profesorulu Dr. L. Eckardt

a tinutu una prelegere despre Dr. Luther si Loyola si adi in 27 Aprile va tiend despre Napoleonu si Washington.

Bilete se afla la locul cunoscutu.

Ecsarendare.

Sticlaru (glajaru) din Kaszon cu tote apertientele si cu dreptulu de folosirea arepe din fontanele minerele de acolo, sen si fara aceea e de datu in arenda pe 3 ani sucesivi. Informatiune mai de aprupe se capeta prin scrisori dela d. jude gr. Ludovicu de Balasi in Kaszon-Imper, posta ultima in Kaszon-Ujfalu. g. 1-3

Se afla la
A. Reichard et Comp.
in Wien'a Elisabethstrasse 6, in Pest'a Deszkuplatz 3 in Prag'a Brestegasse 46. In Triestu Via Postu rosso 3. In Clusiu Alte Berg 218. In Lemborg Wallgasse 288. In Carlsbad Hohnplatz 49.

BIBLIA,
sant'a scriptura a testamentulu
vechiu si nou,
in limba germana, maghiara, boema, polona, italiana, romana, slovena, creta, greca, angla, franca, tarocica, chineza si in multe alte limbi, dupa calatru, care se gacescu in toate biblioteciile de dragi, la pretu de
Comandari in pretu de 5 fl. v. a se ecucatu gratis si franco.

A. Schwarze et Bartha,
plat'a Nr. 16,
recomenda „comparatoriloru (musterililor) sei si onoratulu publicu materie de primavera de cele mai nose din lanturu si din tieri strane, intru cantiatia avuta, pe alesu, cu preturile cele mai moderate.

Pentru pregatirea si efectura solida si curanda a totu felulu de vesmente de specialitatei croitorie se va purta, ca si pana acum, cea mai mare grija. 6-6

CURSURILE
la bursa in 27 Aprile 1870 sta aula:
Galbia imperialneiu — 5 fl. 88 cr. v. r. A.
Augsburg — — — — — 120 . 80